

Csiki Varga Tamás – Tálás Péter:¹ A NATO-vezetők londoni találkozásának napirendjéről

Vezetői összefoglaló

- 2019. december 3-4-én a hetvenéves NATO vezetőinek londoni találkozására megváltozott biztonsági környezetben, változó nemzetközi erőviszonyok, s egyre érzékelhetőbb belső viták és nézetletérések közepette kerül sor.
- A londoni találkozó szervezőinek legfőbb célja a szövetség tagállamainak egyre nyitabb vitáiból fakadó veszteségek minimalizálása, a politikai párbeszéd újbóli megerősítése és a szövetség egységének fenntartása lesz.
- A legnagyobb érdeklődés Trump amerikai, Macron francia és Erdoğan török elnök londoni szereplését kíséri, mivel jelenleg ők a NATO-n belüli viták főszereplői, akik nyíltan is megfogalmazták kritikáikat a szövetség működésével szemben.
- A találkozó napirendjén – a már folyamatban lévő szövetségi ügyek mellett – olyan új kérdések is szerepelnek, mint a világűr hadszíntérré nyilvánítása, vagy a Kína felemelkedéséből eredő biztonsági következmények áttekintése. Ez utóbbi Londonban először szerepel előre bejelentett napirendként a NATO állam- és kormányfőinek találkozásán.
- A várható eredmények közül egyet előre láthatunk: 2014 óta a NATO európai tagállamai „jobban teljesítenek”. A védelmi kiadási trendek a kontinensen – és különösen Kelet- és Közép-Európában – továbbra is növekedést mutatnak, javítva a sokat kritizált tehermegosztást az Atlanti-óceán két partja között.

2019. december 3-án és 4-én Londonban találkoznak az idén hetvenéves NATO tagállamainak vezetői, hogy megbeszéljék a szövetség előtt álló feladatokat, s megemlékezzenek az Észak-atlanti Szerződés Szervezetének hét évtizeddel ezelőtti megalakításáról. Az ilyen kerek évfordulókat a nemzetközi szervezetek általában sikereik felidézésére és az ünneplésre szokták kihasználni, mint történt ez húsz, illetve tíz évvel ezelőtt az észak-atlanti szövetség washingtoni (1999), illetve francia-német rendezésű strasbourg-kehli (2009) csúcstalálkozásán. Az idei – vezetői találkozóvá (leaders meeting) lefokozott – „NATO-csúcs” kapcsán azonban a legtöbb szereplő rendkívül visszafogottnak mutatkozott, s előzetesen a szövetségen belüli vitákból fakadó veszteségek minimalizálását fogalmazta meg a londoni találkozó legfőbb céljaként. Elemzésünkben ez utóbbi okait, illetve a londoni vezetői találkozó várható napirendjét járjuk körül.

A szakértők szerint az Észak-atlanti Szerződés Szervezete hét évtizedes fennállása alatt alapvetően három ok miatt volt a legsikeresebb védelmi szövetség: egyrészt mert tagjai között tudhatta a nemzetközi közösség legerősebb és legbefolyásosabb nagyhatalmait, másrészt mert belső vitái ellenére képes volt közös konszenzusos állaspont kialakítására a szövetség tagjait érintő biztonsági kihívások kapcsán, s végül harmadrészt, mert időről-időre jól alkalmazkodott a változó biztonsági környezethez.² A legutóbbi kerek évforduló – 2009 – óta mindhárom területen jelentős változások következtek be. Megváltozott a szövetség biztonsági környezete, változni látszanak

¹ Csiki Varga Tamás (csiki.tamas@uni-nke.hu) a Nemzeti Közzolgálati Egyetem (NKE) Eötvös József Kutatóközpont (EJKK) Stratégiai Védelmi Kutatóintézetének (SVKI) tudományos munkatársa. Tálás Péter (talas.peter@uni-nke.hu) az NKE EJK SVKI vezetője.

² TÁLAS Péter – CSIKI VARGA Tamás – ETL Alex: **Miért fontos a NATO**. NATO Public Diplomacy Division, Honvédség és Társadalom Baráti Kör Székesfehérvári Szervezete, 2018. 4. és 9. o. [online] Forrás: svkk.uni-nke.hu [2019. 11. 30]

a nemzetközi erőviszonyok, s korábban nem tapasztalt nyíltsággal kerültek felszínre az ezek megítélésével kapcsolatos szövetségen belüli viták is.

Változó biztonsági környezet, változó erőviszonyok

A biztonsági környezet változása kapcsán valószínűleg elég annyit jeleznünk, hogy a 2009-es strasbourg–kehli csúcstalálkozó óta – melyet „csupán” a pénzügyi világválság, az elhúzódozó missziók (Afganisztán és Irak), illetve néhány tagország számára a grúz-orosz háború árnyékoltak be – az Észak-atlanti Szerződés Szervezetének reflektálnia és reagálnia kellett az arab tavasz eseményeire és annak következményeire (az elhúzódozó líbiai és szíriai polgárháborúkra és az ISIS felemelkedésére), 2014-től Oroszország Ukrajnával szembeni agresszív politikájára (a Krím-félsziget jogellenes annektálására, a kelet-ukrajnai szeparatisták támogatására) és az ezzel is összefüggő hibrid kihívásokra, az európai migrációs válságra, valamint a fegyverzet-korlátozó rezsimek (a CFE³, az INF⁴ és a Nyitott Égbolt⁵ szerződések eróziójára) – hogy csak az elmúlt évtized nemzetközi politikai napirendjét meghatározó legfontosabb eseményeket és folyamatokat említsük.

Talán ennél is fontosabb, hogy az elmúlt évtizedben egy új realista hatalmi politika⁶ nemzetközi elterjedésének lehettünk tanúi, melynek során a nagyhatalmak és regionális nagyhatalmak befolyási övezeteik és érdekszférájuk kiterjesztésére tesznek kísérletet, nem egyszer fegyveres erőt vagy nem állami szövetségeseket alkalmazva. Ezt tapasztalhattuk Oroszország részéről 2008-ban Grúziában, 2014-től Ukrajnában, 2015-től Szíriában, Kína részéről a Dél-kínai-tenger térségében, Irán részéről pedig az arab tavaszt követően Irakban, Szíriában és Jemenben; de gyakorlatilag ilyen kísérletnek tekinthető Törökország legutóbbi, kurdok elleni szíriai háborúja is. Mindezek nem egyszerűen a biztonsági környezet megváltozását, hanem ennél többet, a nemzetközi hatalmi erőviszonyokban bekövetkező eltolódást is jelzik. Nem véletlen tehát, hogy az Egyesült Államok biztonságpolitikájának súlypontja már Barack Obama elnöksége alatt Ázsia felé tolódott, nem kis aggodalmat keltve a NATO európai tagállamaiban, s hogy ezt az amerikai politikát Donald Trump is határozottan és látványosan folytatja.⁷ Eközben pedig a válságövezetek hatalmi vákuumát a regionális szereplők igyekeznek kitölteni saját biztonsági érdekeiknek megfelelően.

Végül látnunk kell azt is, hogy az elmúlt évtizedben – de különösen Donald Trump elnökké választását követően – korábban nem tapasztalt nyíltsággal kerültek felszínre a szövetségen belül viták. Ennek azért van különös jelentősége, mert az elmúlt hetven évben a NATO konszenzusos döntési mechanizmuson alapuló egysége a szövetség védelmi képességei mellett a legnagyobb mértékben járult hozzá az Észak-atlanti Szerződés Szervezetének biztonságpolitikai hitelességéhez.⁸ Viták persze korábban is voltak a tagországok között – a tehermegosztás például a szövetség megalakulásától kezdve ilyen kérdés volt, és megemlíthetjük az Egyesült Államok iraki háborúját megelőző vitát is 2002-2003-ból –, de olyan csak a múlt évi brüsszeli csúcstalálkozón fordult elő először, hogy egy hivatalban lévő amerikai elnök megkérdőjelezze a NATO biztonsági garanciáit, vagy a sajtó nyilvánossága előtt olyan kijelentést tegyen, amit sokat úgy értelmeztek: az

³ Ian ANTHONY: [Death of the CFE Treaty: The need to move arms control back to the centre of security policy](#). [online] 2015. 03. 12. Forrás: sipri.org [2019. 11. 30.]

⁴ PÉCZELI Anna: [Az INF-szerződés haláltusája](#). *SVKK Elemzések* 2019/3. [online] 2019. 02. 05. Forrás: svkk.uni-nke.hu [2019. 11. 30.]

⁵ [Closing The Open Skies](#) [online] 2019. 11. 03. Forrás: npr.org [2019. 11. 30.]

⁶ Bill RICHARDSON: [A New Realism. A Realistic and Principled Foreign Policy](#). *Foreign Affairs*, January/February 2008. [online] 2008. 01. 01. Forrás: [foreignaffairs.com](#) [2019. 11. 30.]; Michael MANDELBAUM: [The New Containment. Handling Russia, China, and Iran](#). *Foreign Affairs*, March/April 2019. [online] 2019. 02. 12. Forrás: [foreignaffairs.com](#) [2019. 11. 30.]

⁷ Hillary CLINTON: [America's Pacific Century](#) [online] 2011. 10. 11. Forrás: [foreignpolicy.com](#) [2019. 11. 30.]; VARGA Gergely: [Az Egyesült Államok globális politikájának új súlypontjai](#). *Nemzet és Biztonság* 2019/1. 3-11. o. [online] Forrás: [nemzetesbiztonsag.hu](#) [2019. 11. 30.]; HÁDA Béla: [Az Amerikai Egyesült Államok Dél-Ázsia stratégiájának elvi alapjai és gyakorlati ellentmondásai](#). *SVKI Elemzések* 2019/10. [online] 2019. 05. 06. Forrás: [svkk.uni-nke.hu](#) [2019. 11. 30.]

⁸ TÁLAS Péter – CSIKI VARGA Tamás – ETL Alex: im. 9. o.

Egyesült Államok kiléphet a szövetségből, ha a tagországok záros határidőn belül nem emelik védelmi kiadásait.⁹

A közelmúltban komoly megrökönyödést váltott ki a tagállamokból Emmanuel Macron francia elnöknek a *The Economist* c. hetilap számára adott interjúja, amelyben úgy fogalmazott: „*Amit jelenleg tapasztalunk, az a NATO agyhalála*”¹⁰, miként Recep Tayyip Erdoğan török elnök magatartása is, aki a kiszivárgott hírek szerint csak akkor biztosítja hozzájárulását a szövetség keleti szárnyának további megerősítéséhez, ha a katonai szövetség terrorista szervezetnek minősítené az észak-szíriai kurd milíciát, a Nemzeti Védelmi Egységeket (YPG)¹¹ – hogy csak a londoni vezetői találkozót közvetlenül megelőző eseteket és azokat a vezetőket említsük, akik meghatározó szereplői a szövetségnek. Nem véletlen tehát, hogy a nemzetközi média leginkább e három elnök londoni szereplésére kíváncsi.

Trump, Macron, Erdoğan és londoni találkozó

A második elnöki ciklusára készülő Donald Trump az impeachment árnyékával érkezik Londonba. Az amerikai elnök – aki a NATO főtitkár mellett legalább egy tucatnyi tagország vezetőjével tervez kétoldalú, illetve csoportos találkozót (köztük külön Macron francia elnökkel, Angela Merkel német kancellárral, Mette Frederikson dán, illetve Giuseppe Conte olasz miniszterelnökkel, továbbá közös munkaebéd keretében Bulgária, az Egyesült Királyság, Észtország, Görögország, Lettország, Lengyelország, Litvánia és Románia képviselőivel)¹² – az előzetes amerikai várakozások szerint úgy akar hazatérni Londonból, hogy az Egyesült Államok továbbra is az észak-atlanti szövetség erős és határozott vezetője, ő maga pedig az amerikai érdekek következetes érvényesítője.¹³ Ezt figyelembevéve az elnök számára a találkozó legfontosabb napirendi pontjai várhatóan az Oroszország és Kína jelentette kihívások (ez utóbbi kapcsán elsősorban az 5G technológia kockázatai), az amerikai és európai védelmi kiadások arányosítása, a szövetség további bővítése (Észak-Macedónia), illetve a NATO Ukrajnával és Grúziával fennálló kapcsolatai jelentik majd.

Trump elnöknek azonban számolnia kell az európai NATO-tagállamok közötti véleménykülönbségekkel is. Emmanuel Macronnal például – és a nyugati NATO-tagországok számos vezetőjével – valószínűleg könnyen szót ért majd a Kína jelentette kihívások tekintetében, ugyanakkor a francia elnök az európai stratégiai autonómia megteremtésének egyértelmű elkötelezettje. Ezzel szemben a NATO keleti szárnyának olyan országai, mint Lengyelország, a balti államok vagy Románia – ahol az orosz fenyegetés miatt igen erős az atlantizmus és az Amerika-barátság – Kínára és kínai gazdaságra sokkal inkább, mint lehetőségre tekintenek. Nem is beszélve arról, hogy ugyanezek az országok a szövetség keleti szárnyának megerősítésének útjában álló török magatartás megváltoztatását is elsősorban Washingtontól várják, jóllehet az amerikai és török elnök nem tervez külön találkozót Londonban. A másik oldalon Macron francia elnök éppen azért bírálta igen élesen Trumpot és Erdoğant, mert a két elnök a szövetségesekkel való egyeztetés nélkül állapodott meg Ankara kurdok elleni fegyveres fellépéséről.¹⁴ A francia elnök Oroszországról is érzékelhetően másként gondolkodik, mint amerikai partnere, s a szakértők egy része szerint Moszkvában olyan nemzetközi szereplőt lát, amely leválasztható Kínáról és perspektivikusan megnyerhető egy amerikai védelmi ernyő nélküli ún. „poszt-amerikai

⁹ Luke HARDING: [Could Trump pull US out of Nato and what would happen if he did?](#) [online] 2018. 07. 12. Forrás: theguardian.com [2019. 11. 30.]

¹⁰ Emmanuel Macron warns Europe: NATO is becoming brain-dead. [online] 2019. 11. 07. Forrás: economist.com [2019. 11. 30.]

¹¹ Turkey stalls NATO's Russia defense plans for eastern Europe over Syria. [online] 2019. 11. 27. Forrás: dw.com [2019. 11. 30.]

¹² Kevin BREUNINGER - Amanda MACIAS: [Trump is expected to discuss China, Russia challenges with NATO leaders next week.](#) [online] 2019. 11. 29. Forrás: cnbc.com [2019. 12. 01.]

¹³ Luke COFFEY – Daniel KOCHIS: [A U.S. Agenda for the December NATO Leaders Meeting in London.](#) [online] 2019. 11. 27. Forrás: heritage.org [2019. 11. 30.]

¹⁴ France's Macron defends 'brain death' criticism after talks with NATO chief. [online] 2019. 11. 28. Forrás: france24.com [2019. 11. 30.]

Európa” számára.¹⁵ Mondani sem kell, hogy Macron e felvetését heves kritika fogadta az említett kelet-közép-európai országokban,¹⁶ és a kontinens másik politikai-gazdasági vezető hatalma, Berlin is idegesen reagált rá: a védelempolitikai kérdésekben egyébként ritkán megszólaló Merkel kancellár asszony sietett hangoztatni, hogy a kontinens jelenleg nem lenne képes megvédeni magát a NATO nélkül.¹⁷

A londoni találkozó fontosabb témakörei

Kérdés persze, hogy az említett véleménykülönbségek mennyire lesznek érzékelhetők a NATO vezetőinek londoni találkozásán? Figyelembevétel a számukra előkészített nagyszámú témakört, továbbá, hogy ezek megtárgyalására a két nap alatt mindössze egy háromórás plenáris ülés áll majd az állam- és kormányfők rendelkezésére, kijelenthetjük, hogy a találkozó szervezői mindent megtettek annak érdekében, hogy (remélhetőleg) minimálisan. A NATO hitelességét biztosító egység azonban nem csupán a találkozó szervezői vagy a szövetség azon tagállamai számára fontos, ahol erős a fenyegetettség-percepció (például a balti országokban, Lengyelországban, Romániában), de érezhetően és határozottan erre törekszik Németország is. Nem véletlen tehát, hogy az Emmanuel Macron kritikáját és azt kísérő felháborodást követően Heiko Maas német külügyminiszter a NATO londoni találkozót előkészítő külügyminiszteri ülésen (2019. november 20.) azzal a javaslattal rukkolt elő, hogy szövetség alakítson egy új szakértői csoportot a NATO megújítása és megerősítése érdekében.¹⁸ Ez a kompromisszumkereső, fontolva haladó megoldási javaslat az elmúlt évtized német Európa-politikájának kulcsa volt, és egyrészt nyilvánvalóan fékezni kívánja Macron elnök forradalmi lendületét, másrészt pedig a megszokott multilaterális keretekben, a politikai párbeszéd élénkítésével igyekszik válaszokat adni a török és a kelet-közép-európai biztonsági igényekre és kételyekre egyaránt. E tekintetben a bizonytalanságot továbbra is Trump elnök „tranzakcionális” külpolitikai gyakorlata jelentheti, aki épp e multilaterális intézményi kereteket tartja kevésre. A londoni találkozó útmutatást adhat arra vonatkozóan is, hogy a felek 70 év után mennyire állnak konstruktívan a viták rendezéséhez.

Ami a szervezőknek a viták minimalizálására tett erőfeszítéseit illeti: a londoni találkozó háromórás plenáris ülésén a NATO-tagállamok állam- és kormányfőiknek az alábbi témakörökről kell(ene) tárgyalniuk:¹⁹

- **A világűr új hadszíntérré nyilvánítása** (a szárazföld, a tengerek, a légtér és a kibertér mellett) – mivel jelenleg már mintegy 2000 műhold kering a Föld körül, s ezeknek közel felét NATO-tagállamok üzemeltetik, s a szövetség nagyhatalmai – az Egyesült Államok, Franciaország és Nagy-Britannia – indokoltnak látják védelmüket a vetélytársak egyre modernebb technológiáival szemben.
- **A NATO energiabiztonságban betöltött szerepének megszilárdításáról szóló ajánlások elfogadása** – amelyek a kritikus infrastruktúra védelmét, a szövetség energia-válságokkal szembeni ellenállóképességének fokozását (lásd legutóbb a szaúdi olajipari létesítmények elleni dróntámadást²⁰), illetve az energiaforrások rendelkezésre állásának biztosítását célozzák a NATO haderői számára.

¹⁵ Emmanuel Macron warns Europe: NATO is becoming brain-dead. [online] 2019. 11. 07. Forrás: economist.com [2019. 11. 30.]; Maciej CZARNECKI: Emmanuel Macron chce nowej polityki wobec Rosji. W przekonaniu Polski ma pomóc Viktor Orban. [online] 2019. 11. 07. Forrás: wyborcza.pl [2019. 11. 29.]; Forrás: polskieradio.pl [2019. 11. 30.]; Helene FOUQUET - Ian WISHART: Emmanuel Macron Has an Algorithm for Taking Control of Europe. [online] 2019. 11. 27. Forrás: bloomberg.com [2019. 11. 30.]

¹⁶ Marcink GIELZAK: Macron wobec Rosji. Co Francja zyska na nowym resencie? [online] 2019. 09. 26. Forrás: obserwatorniedzynarodowy.pl [2019. 11. 28.]; Analityk OSW: Francja w interesie Rosji dąży do wypchnięcia USA z Europy. [online] 2019. 11. 21.

¹⁷ Merkel warns Europe cannot defend itself without NATO. [online] 2019. 11. 28. Forrás: ft.com [2019. 11. 30.]

¹⁸ NATO meeting: Germany proposes new 'expert group' to strengthen union, [online] 2019. 11. 20. Forrás: dw.com [2019. 11. 30.]

¹⁹ Press conference by NATO Secretary General Jens Stoltenberg following the meeting of the North Atlantic Council at the level of Foreign Ministers. [online] 2019.11. 20. Forrás: nato.int [2019. 11, 23.]

²⁰ ETL Alex – PÉNZVÁLTÓ Nikolett: A közel-keleti drónproliferció eszkalációs kockázata. SVKI Elemzések 2019/21. [online] 2019. 10. 03. Forrás: svkk.uni-nke.hu [2019. 11. 30.]

- **A Fekete-tenger térségével kapcsolatos intézkedéscsomag végrehajtásának áttekintése** – amelynek keretében a szövetség erői közös haditengerészeti gyakorlatokat tartanak a grúz és az ukrán hajókkal, rendszeresen közösen járőröznek, illetve a NATO légi rendszet 2017 óta kiterjesztette tevékenységét a Fekete-tenger térségére.
- **A NATO terrorizmus elleni küzdelmének fokozásáról szóló akcióterv megerősítése** – amely elsősorban az információmegosztás erősítését és kiszélesítését célozza a terrorista tevékenységről, a tagállamokat érintő terrortámadásokról és a külföldi harcosokról. Ez utóbbit különösen kényes kérdéssé teszi az a tény, hogy az európai NATO-tagországok egyértelműen elutasították az ISIS elfogott külföldi harcosainak „visszafogadását”.²¹
- **A hibrid fenyegetésre adott szövetségi válaszok áttekintése** – amelyre jó és pozitív kicsengésű alkalmat ad az, hogy 2019 novemberében Montenegróban megalakult a NATO első hibrid-fenyegetés elleni támogató csoportja.²² Az Egyesült Államok által kezdeményezett csoport feladata az oroszpárti frakciók hibrid támadásainak (például kibertámadásoknak, az energia vagy pénzügyi szolgáltatások megzavarásának, dezinformációs kampányoknak) a megakadályozása a NATO legújabb tagállamában, ahol a jövő évben parlamenti választásokat tartanak.
- **Kína felemelkedéséből eredő biztonsági következmények áttekintése** – amelyek között Kína afrikai és északi-sarkvidéki, illetve kibertéri jelenléte, a növekvő kínai katonai képességek (különös tekintettel arra, hogy az ázsiai nagyhatalom katonai költségvetése a második legnagyobb a világon), illetve az 5G technológiából fakadó és telekommunikációt érintő kihívások kerülhetnek szóba. Tekintettel azonban arra, hogy a Kína jelentette kockázatok tekintetében még Stoltenberg NATO-főtitkár szerint is erősen megosztott a NATO-tagállamok véleménye,²³ már önmagában a kérdés napirendre tűzése is komoly eredménynek tekinthető a londoni vezetői találkozótól, és semmiképp sem várható markáns közös álláspont megfogalmazása e kérdésben.
- **Oroszország, illetve a keleti kihívásra adott eddigi válaszok helyzetének áttekintése** – amelynek kapcsán Londonban nem annyira a szövetség keleti szárnyát érintő megerősített előretolt jelenléttel kapcsolatos eddigi kezdeményezések értékelése lesz nagy kihívás, hanem sokkal inkább a továbblépés akadályozását kilátásba helyező török vezetés meggyőzése. A látható eredményeket minden bizonnyal kommunikálni is fogja a szövetség, így például a Nagyon Magas Készenléttű Összhaderőnemi Erő (VJTF) 2020-as rotációját, melynek szárazföldi keretnemzete éppen Lengyelország lesz,²⁴ vagy az elrettentési és védelmi képesség és az ezt alátámasztó katonai mobilitás javulását demonstráló 2020-as szövetségi összhaderőnemi hadgyakorlatot (Defender 2020).²⁵ Ugyancsak izgalmas londoni kérdés, hogy a védelmi és elrettentési képességek további erősítése mellett Macron francia elnöknek sikerül-e koalíciót

²¹ Robin SIMCOX: Why Europe Refuses to Take Back Captured ISIS Fighters. [online] 2019. 10. 08. Forrás: heritage.org [2019. 11. 29.]; Anthony DWORKIN: [Beyond good and evil: Why Europe should bring ISIS foreign fighters home](#). [online] 2019. 10. 25. Forrás: ecf.eu [2019. 11. 25.]

²² Slobodan LEKIC: [First NATO counter-hybrid warfare team to deploy to Montenegro](#). [online] 2019. 11. 08. Forrás: stripes.com [2019. 11. 30]

²³ Holly ELLYATT: [China is 'coming closer' but we don't want a new adversary, NATO chief says](#). [online] 2019. 12. 02. Forrás: cnbc.com [2019. 12. 02.]

²⁴ Darek DELMANOWITZ: [Poland to serve on NATO spearhead force – daily](#). [online] 2019. 10. 10. Forrás: thefirstnews.com [2019. 12. 02.]

²⁵ Bár a Defender 2020-szal kapcsolatos hivatalos NATO-kommunikáció egyelőre visszafogott, amerikai források szerint legalább 20.000 főt és jelentős mennyiségű nehéz haditechnikai eszközt fog megmozgatni oly módon, hogy az erőknek az Egyesült Államok honi területeiről Kelet-Közép-Európába és a Balti-tenger térségébe történő áttelepítését gyakorolják, komplex tengeri szállítási és szárazföldi felvonulási feladatok keretében. 2019 októberében 18 ország részvételéről szóltak a hírek a NATO harmadik legnagyobb hadgyakorlatán a hidegháború vége óta. Forrás: Jen JUDSON: [Reforger redux? Defender 2020 to be 3rd largest exercise in Europe since Cold War](#). [online] 2019. 10. 07. Forrás: defensenews.com [2019. 12. 02.]

- létrehozni a tagállamok körében az Oroszországgal kapcsolatos „kettős megközelítésű” (dual-track) NATO politika²⁶ „dialógus lábának” megerősítésére is?
- **A fegyverzetellenőrzés kérdései** – amelyek a szövetség európai tagállamai számára érzékeny kérdések, ugyanis az elmúlt évtizedben látványosan erodálódtak a hagyományos fegyverek egyes típusainak ellenőrzésére, európai telepítésének tilalmára és a kölcsönös biztonság- és bizalom erősítő intézkedések fenntartására vonatkozó rezsimek. Ezek esetében az Egyesült Államok és Oroszország „az európaiak feje felett” kétoldalúan is képes megváltoztatni a katonai erőviszonyokat, de legalábbis a telepített erőket, míg Európa csupán a konfrontációból eredő feszültségnövekedés passzív elszenvedője. Ennek megfelelően a találkozó zárónyilatkozatában bizonyára említésre kerülnek e kérdések.²⁷
 - **Afganisztán** – ahol az Egyesült Államok 14000-ról 8600 főre kívánja csökkenteni az amerikai katonai jelenlétet és folytatni kívánja a tárgyalásokat a tálibokkal a lehetséges politikai rendezésről a stabilitás megteremtése és a szélsőséges, illetve terrorista csoportok visszaszorítása érdekében,²⁸ a NATO pedig kiképző-támogató missziót tart fenn (Resolute Support Mission), és pénzügyileg is támogatja az afgán védelmi és biztonsági erőket.
 - **Irak** – ahol a NATO mintegy 500 fős kiképző és képességépítő missziót tart fenn (NMI) azzal a céllal, hogy az iraki biztonsági erők maguk is képesek legyenek a szélsőséges, illetve terrorista csoportok visszaszorítására, valamint fokozzák az iraki erők műveleti képességeit.
 - **Koszovó** – ahol a 3400 főnyi NATO KFOR erők továbbra is hozzájárulnak a biztonság és a biztonságos környezet megőrzéséhez, s ahol a szövetség erősen támogatja az EU által kezdeményezett Belgrád és Pristina közötti párbeszédet a kapcsolatok rendezéséről.
 - **A szexuális kizsákmányolás és a bántalmazás megelőzésének, illetve az ilyen magatartással szembeni reagálás politikai normáinak elfogadása** – a szövetség ugyanis a zéró tolerancia elvét kívánja követni az ilyen magatartással szemben valamennyi NATO alkalmazott esetében.
 - **Végül, de nem utolsósorban a tehermegosztás területét** – ahol vannak olyan kommunikálható eredmények, amelyeket a fenti viták kapcsán is érdemes pozitívként hangoztatni. 2014 óta az európai tagállamok folyamatosan „jobban teljesítenek” a transzatlanti tehermegosztás leginkább előtérbe helyezett – bár jegyezzük meg, a valós védelmi képességekről keveset eláruló – védelmi kiadási szegmensében. 2019-ben a NATO saját becslései szerint 9 tagállam fog megfelelni a 2%-os GDP-arányos elvárásnak, míg 16 tagállam a védelmi kiadások védelmi modernizációra vonatkozó 20%-os részarányának. Idén 4,6%-kal nőnek összességében a NATO-tagállamok védelmi kiadásai, ha az Egyesült Államokat nem vesszük figyelembe, és ez a növekedés 1,7-5,7% közötti értékekkel 2015 óta folyamatos. Természetesen érdemes azt is megjegyezni, hogy nominálértéken a 2019-es összesített

²⁶ [Relations with Russia](#). [online] 2019. 08. 05. Forrás: nato.int [2019. 12. 02.]

²⁷ Az európai hagyományos fegyveres erőkről szóló (CFE) szerződésben való részvételét Oroszország a NATO keleti bővítésére és az európai NATO rakétavédelmi rendszer kiépítésére hivatkozva 2007-ben függesztette fel, majd 2015-ben teljesen kivonult az együttműködésből, ezáltal már nem szabályozza a hagyományos erők telepítését és mozgását, illetve az ezekről biztosított információcserét a felek között. A közép- és rövidebb hatótávolságú rakéták megszüntetéséről szóló (INF) szerződést az Egyesült Államok orosz szerződészegésre hivatkozva mondta fel hat hónapos moratóriummal 2019. február 1-jén, amely így augusztus 2-án hatályát veszítette és a továbbiakban lehetővé válik ilyen fegyverrendszerek telepítése Európában – például Kalinyingrád orosz exklávé területén. A következő biztonság- és bizalom erősítő célzatú intézkedés, amely veszélybe került, az ún. Nyitott Égbolt megállapodás, amely a 34 szerződő ország – így az Egyesült Államok és Oroszország – légterében engedélyez ellenőrző repüléseket, azaz érzékeny információkat biztosítanak az érintett országok katonai infrastruktúrájáról, csapatmozgásairól. 2019 őszén a Trump adminisztráció részéről érkeztek arra utaló kommunikációs üzenetek, hogy az Egyesült Államok kész kilépni akár ebből a megállapodásból is. Bővebben lásd: Dan SMITH: [The crumbling architecture of arms control](#). [online] 2018. 11. 23. Forrás: sipri.org [2019. 11. 30.]; PÉCZELI Anna: [Az INF-szerződés haláltusája](#). *SVKK Elemzések*, 2019/3., [online] 2019. 02. 05. Forrás: svkk.uni-nke.hu [2019. 11. 30.]; Joe GOULD – Aaron MEHTA: [US to Europe: Fix Open Skies Treaty or we quit](#). [online] 2019. 11. 21. Forrás: defensenews.com [2019. 11. 30.]

²⁸ Kathryn WATSON: [Trump prepares to leave for NATO summit in London](#), [online] 2019. 11. 29. Forrás: cbsnews.com [2019. 11. 30.]

Stratégiai Védelmi Kutatóközpont

ELEMZÉSEK 2019/22

„nem-amerikai” védelmi kiadás a NATO-n belül (685 milliárd dollár) még így sem éri el a 2013-as szintet (696 milliárd dollár) – de a változás iránya legalább kedvező.²⁹

²⁹ Az adatok forrása: [Defence expenditure of NATO countries \(2013-2019\)](#), [online] 2019. 11. 29. Forrás: nato.int [2019. 12. 02.]

Az „SVKK Elemzések” 2003 óta a kutatóintézet munkatársainak tematikus szakpolitikai elemzéseit megjelentető időszakos kiadvány, melyben a szerzők független kutatói álláspontjukat közlik.

Az NKE Eötvös József Kutatóközpontjának Stratégiai Védelmi Kutatóintézete független szakpolitikai kutatóintézet, a kiadványaiban megjelenő elemzések, álláspontok, vélemények nem feltétlenül tükrözik a szerkesztőség vagy a kiadó véleményét. Az elemzésben foglalt információk, adatok, megállapítások tájékoztatás céljából készültek.

Kiadó: NKE Eötvös József Kutatóközpont Stratégiai Védelmi Kutatóintézet

Szerkesztés és tördelés:
Csiki Varga Tamás, Tálás Péter

A kiadó elérhetősége:

1581 Budapest, Pf. 15.

Tel: 00 36 1 432-90-92

E-mail: svkk@uni-nke.hu

2019 – : NKE Stratégiai Védelmi Kutatóintézet Elemzések (ISSN 2063-4862)

2012–2019: NKE Stratégiai Védelmi Kutatóközpont Elemzések (ISSN 2063-4862)
2011–2012: ZMNE Stratégiai Védelmi Kutatóközpont Elemzések (ISSN 2063-4854)
2007–2011: ZMNE Stratégiai Védelmi Kutatóintézet Elemzések (ISSN 2063-4854)
2003–2007: ZMNE Stratégiai Védelmi Kutatóközpont Elemzések (ISSN 2063-4854)

© Csiki Varga Tamás, Tálás Péter, 2019

© NKE Eötvös József Kutatóközpont Stratégiai Védelmi Kutatóintézet, 2019